

فیلمی (گیژاوی کوردسات و خاک!

یان کارهساته سامناکه که؟

لەم شەوانەدا (کوردسات) فیلمی (گیژاوی) پێشاندا کە لە بەرھەمی دەزگای (خاک)ە. مایەیی دڵخۆشییە کە ئەو کارهساتە کراوە بە فیلم و ژمارەبەکی زۆری ھاوئیشتمانیان ئەو واقعە تاک و دۆزەخەیان بینی و ئاورپیکیان لە قوربانیانی ئەو کارهساتە و سەدان کارهساتی تری رپی ھاتونەھات دایەووە. ئەگەرچی برینی ھەزاران کەسی کولانەووە ، بەلام واقیعیکیە و بەسەر پۆلەکانی گەلەکەماندا ھاتوووە و نابیت لەبیربکریت.

ئەوھە کە جیی سەرنج بوو ، نەمانزانی لە چ سەرچاوەبەکەووە ئەو سیناریۆبەیان وەرگرتوووە ، بەلام ئەوھەمان ئەزانی کە چیرۆکیکی واقیعییە و لە سالی 1997 دا روویداووە و لە ژمارە 106-107 ی سالی 1998 ی گۆفاری (بەربانگ) دا بە ناوی (کارهساتە سامناکەکی شەوی 16-2-1997) ، بلاوکراوەتەووە.

سوودەرگرتن لەو باسە کە لە (بەربانگ) دا بلاوکراوەتەووە و کردنی بە فیلم ، ھەر لەو رۆژە بیستنی کارهساتەکەووە ، ئاوات و خۆزگە ئیمە بوو ، بەلام کە ئیمە کورد فیئەبەین کە بە ئەمانەت و راستگۆییەووە سوود لە بەرھەم و پەنجی یەکتەر وەرگری و ئاماژە بۆ سەرچاوەکان و خاوەنەکانیان بکەین؟ ھیوادارین کە ھونەرەمەندان و کەسانی بەتوانا ھەر لە ھەول و خەباتدا بە زیادتر ناساندنی کیشەکانی گەلەکەمان و پێشاندانی ئەو مەرگەساتانە کە رۆژانە بەسەر پۆلەکانی گەلەکەماندا دیت ، بەلام پروویەکی زیادتر شارستانیانە ئەبیت ئەگەر ئاماژە بۆ سەرچاوەی باسەکان بکرین.

نەوزاد وەلی

بە ناوی دەستە ی نوسەرانی گۆفاری (بەربانگ)ەووە

ئۆرگانی فیدراسیۆنی کۆمەلە کوردستانیەکان لە سوید

ئەمەش دەقی باسەکە یە :

کارهسانه سامناکه‌گی شهوی ۱۹۹۷/۲/۱۶

خوبه‌ری به‌ریز:

نهم بابته‌ی خواره‌وه چیرۆک و داستانیکی نهمه‌بی نیه و به زمانیکی هونه‌ری دانه‌ریژراوه و زاده‌ی خه‌یال و سیناریوی فلیمیکی هۆلیوود نیه. داستانی کاره‌ساتیکی راسته‌قینه‌یه و پاله‌وانه‌کانی رۆله‌ی خه‌ترنه‌دیوی کوردستان و به زۆر نه‌ خاکی نیشتمانی خۆیان هه‌له‌که‌نرێن و بێ به‌زه‌ییانه‌ نه‌درینه‌ ده‌ست «به‌خت» و چاره‌نووسی نادیار و رینی هاتونه‌هات. له‌به‌ر نه‌وه‌ نامه‌که‌ی به‌ریز کاک شیروان وه‌کو خۆی با‌لو نه‌که‌ینه‌وه‌ به‌ ده‌ستکارکردنیکێ سوک له‌ زووی ریزمان و زمانه‌وانییه‌وه‌ .

به‌ریانگ

۱۰- نازاد سلیمانی	له‌ به‌ره‌به‌یانی ۱۹۹۷/۲/۱۵ له‌ باله‌خانه‌یه‌ک له‌ «لاله‌ی»
۱۱- خورهم ماجد به‌گ	ته‌سته‌مه‌بوول به‌ پیکابیکێ چادری داخراو بیست و شه‌ش
۱۲- یوسف محهمه‌د چه‌مه‌مالی	که‌س که‌وتینه‌ ریکا به‌ره‌ و نه‌زمیر ، سیانمان قاچاخچی
۱۳- که‌ردوون مه‌لا عومه‌ر سلیمانی	بوون . دانیشتمان له‌ناو پیکابه‌که‌ زۆر سه‌غله‌ت بوو به‌
۱۴- که‌لاوێژ فه‌ره‌ج	تایه‌تی من که‌ به‌ پتوه‌ راوه‌ستا بووم ، جارجار که‌ردونی
۱۵- هه‌ستی خالید کچی که‌لاوێژ فه‌ره‌ج «مندال»	مه‌لا عومه‌ر که‌ خه‌لکی سلیمانی بوو چیکاکه‌ی خۆی نه‌دا
۱۶- نه‌جم عه‌بدو‌للا عه‌زیز	به‌من و خۆی به‌پتوه‌ رانه‌وه‌ستا . نه‌وانی تریش له‌مه‌ر و
۱۷- لاله‌ عه‌بدو‌لوه‌هاب خه‌ترانی شاهۆ حوسین	نه‌ویه‌ر به‌سه‌ریه‌کا که‌وتیوون ، هه‌رزه‌کاره‌کان له‌ ریکا زۆر
۱۸- فه‌تاح که‌رکووکی	جکه‌ره‌یان نه‌کیشا . ژن و منداله‌کان ته‌نکه‌نه‌فه‌س ببوون ،
۱۹- کوریکێ با‌لا ناوه‌ندی له‌ ته‌مه‌نی ۲۰-۲۵ سالی‌دابوو	یه‌کێک له‌ هه‌رزه‌کاره‌کان وه‌ک پشیله‌ نه‌ی میاواند و نه‌وانی
ناوی نه‌زانراوه‌	تریش قاقا پتیه‌که‌نین .
۲۰- به‌له‌مه‌وانه‌که‌ «تورک»	نیوه‌ژ له‌ دۆلیکا راوه‌ستابن و له‌بن داره‌کان نانمان
۲۱- شاهۆ حوسین عه‌بدو‌للا	خوارد. پیکابه‌که‌ له‌ ریکا زوو زوو رانه‌وه‌ستا و
۲۲- مه‌ردادی مرادی «ئێرانی»	قاچاخچییه‌کان له‌نیوان خۆیاندا قسه‌یان نه‌کرد ، وا دیار
۲۳- شیروان نامیق	بوو هیشتا به‌له‌مه‌که‌یان ناماده‌ نه‌کردبوو ، بۆیه‌ دوا‌یان
هه‌ر که‌ سواری به‌له‌مه‌که‌ بووین کوره‌ لاوه‌کان خه‌را	نه‌خستین . کاتژمێری یه‌ک و نیوی شه‌وه‌ که‌یشتینه‌ جیکابه‌ک
چوونه‌ ژوره‌که‌وه‌ و خه‌زان و منداله‌کانیش له‌ پتیشه‌وه‌ لای	په‌یان نه‌ووت «کاش» .
کوڵه‌که‌ به‌رزه‌که‌وه‌ دانیشتن ، منیش به‌ره‌و ژوره‌که‌ رویشتم	له‌ جیکابه‌کی به‌رزوه‌ به‌ تووله‌ ریکابه‌کی تاشه‌ به‌ردینه‌وه‌
به‌لام جیکام نه‌ما‌بوو ، له‌ قه‌راغی به‌له‌مه‌که‌ دانیشتم و	به‌پی نهمه‌یان دا‌کرته‌ سه‌ر ده‌ریا ، به‌لای که‌مه‌وه‌ هه‌ر
هه‌ردوو قاچم شو‌زکرده‌وه‌ بۆ سه‌ر پیلکانه‌کانی ژوره‌که‌ ،	یه‌که‌مان بوو سێ جار کلایین .
له‌به‌ر ده‌م ژوره‌که‌ شاهۆ حوسین و لانه‌ی خه‌ترانی	که‌ هاتینه‌ سه‌ر ده‌ریاکه‌ به‌له‌میکێ زۆر کۆنی ماسی
راوه‌ستا‌بوون له‌ لای راستم یوسف چه‌مه‌مالی دانیشتی‌بوو	کرتمان دی ، کوڵه‌که‌یه‌کی به‌رزی به‌پتیشه‌وه‌ بوو ، ژوو‌ریکی
له‌ لای چه‌م نه‌رسه‌لان خانه‌قینی و به‌له‌موانه‌که‌	بجوکی له‌ دوا‌وه‌ هه‌بوو به‌ پیلکانه‌ نه‌چوو خوارێ . ماتو‌ری
دانیشتی‌بوون.	به‌له‌مه‌که‌ نیشی نه‌کرد و هه‌روه‌کو ته‌سپ نه‌م دیو و نه‌و دیوی
به‌له‌مه‌که‌ به‌ که‌ناری ده‌ریاکه‌دا که‌وته‌ جوڵه‌. نیاربوو	نه‌کرد زۆر به‌ سه‌غله‌تی‌ی با‌زمان دایه‌ سه‌ری . قوربانی
قاچاخچی په‌کانیش به‌ پیکابه‌که‌ له‌که‌ل نهمه‌ به‌ شه‌قامی	یه‌کانی نه‌م که‌شته‌ له‌م نا‌وانه‌ی خواره‌وه‌ پیکه‌هاتیوون.
که‌نار ده‌ریاکه‌دا نه‌رویشتن . پاش چه‌ند ده‌قیقه‌یه‌ک	۱- سه‌رکه‌ش نه‌حمه‌د نهمه‌معیل
ژوو‌ریکی بچوو‌کم نی له‌سه‌ر که‌ناری ده‌ریاکه‌ کابرایه‌ک به‌	۲- جاسم محهمه‌د بابه‌خان
چرای ده‌ستی نیشاره‌تی کرد بۆ به‌له‌موانه‌که‌ که‌ ده‌ریا	۳- فائقه‌ توفیق مسته‌فا
چۆله‌ و پۆلیسی لی نیه ، له‌به‌ر به‌له‌مه‌وانه‌که‌ رووی به‌له‌مه‌که‌ی	۴- شیروان عه‌لی - محامی
وه‌رگه‌تیا و روویکرده‌ ناوه‌راستی ده‌ریاکه‌. سه‌یری دوا‌وم	۵- ته‌غرید خه‌ترانی شیروان عه‌لی
کرد دیم پیکابه‌که‌ راوه‌ستاوه‌ و له‌ دووره‌وه‌ کلۆپه‌کانی	۶- نه‌حمه‌د شیروان عه‌لی «مندال»
نه‌هه‌نرا و چاوه‌روانی نه‌هه‌یان نه‌کرد که‌ نهمه‌ بکه‌ین و	۷- ناوا‌ژ شیروان عه‌لی «مندال»
ناگریان بۆ بکه‌ینه‌وه‌ و په‌ که‌یشتمان نا‌کاداریان بکه‌ینه‌وه‌ .	۸- محهمه‌د هاو‌ریی شیروان عه‌لی خه‌لکی سلیمانی
به‌ قسه‌ی قاچاخچی‌ه‌کان ماوه‌ی نیوان کاش و یه‌کێک له‌	۹- نه‌رسه‌لان خانه‌قینی

ئەھاتەتو ، خەيالئم ئەچو بو ئەو پياوھ مەلولە ، گەردوونى مەلا عومەر ، كە لە توركيا لىمپرسى بۇ ناگەرتىتەو ؟ وتى مندالەكانم بەزۆر ناردوويانم و پىيان وتوم نەگەرتىتەو ، ناي لەو كارساتەى بەسەر كورددا ھاتووھ .

سەيرىكى دەريام كرد رەشپىيەكەى پياوى ئەتوقاند و سەلم ئەكردەوھ . لەپى بىرم بۇ خالىدى باوكى ھەستى چو ، نىستا لە ئۆردوگاي يۆنان چاوەرتىيە بەيانى بەختزان و كچەكەى شاد بىتەوھ ، نازانئ نىستا كچە ژىر و جوانكىلەكەى وەك بووكە شووشە بەسەر ناوھكەوھ ئەلەرتىتەو ، لەو كاتەدا گوتم لە دەنگى شاھۆ بوو . سەيرىكى نزيك خۆم كرد دىم خىزانە چەند مانگ بووكەكەى لەسەر ناوھكەى ، ئەبى نىستا شاھۆ بىر لەچى بكاتەوھ ؟

دنيا رۆشن بووھو ، سەيرىكى دەروبەرى خۆم كرد لە دەريا و بارىكە شەپۆل زياتر ھىچى تر ئەدەبىندرا ، مردنى بەكجاركەيم بۇ خۆم دانا . زۆر ھىلاك بووم لە سەرما ھەموو گيانم ئەلەرزى بەلام لە راستىدا ترسى مردنم نەبوو ، جارجارىش بە گوتمى خۆمدا ئەدا كە خۆم بختكىنم ، ھەر خۆم بەخۆم ئەوت ھەر ئەمرىت پەلەت لە چىيە ؟ ھەتاو دەرگەوت دەم و چاوم تۆزىك گەرم بوو نىنجا خەم نەھات ، جارجارا كەرويشكە خەويشم بۆ نەكرد ، زۆرى پىنەچوو رۆژ ھاتە سەر سەرم بەلام دەريا چۆل و ھۆل بوو لەبەر تەم زۆر دوورم ئەنەبىنى .

كات گەيشتە دوانزەدە و نىوى پاش نىوھرۆ ، لە كەرويشكە خەويشكدا بووم چاوم كردەوھ لەناو نەمەكەدا نزيك من بەلەمىك ديار بوو ، نەمزانى راستە يا خەيالە ، خۆم بۇ قىت كردەوھ پىر بە دەم ھاوارم كرد ، ديار بوو گوتمىان لە دەنگم بوو ، دەستيان بۇ بەرز كردەوھ ، لە دلى خۆمدا ئەموت خوايە تۆ بلىتى ئەمە راست بى ، لە خۆشيا ھەموو شتىكم لەبىر چووھوھ ، لە ھاوار نەكەوتم و تەترسام بەجىم بەتلىن ، بەلام بوو بە راست حەبلىك ئەلقەيەكى نايلىونى پىتوھ بوو ، بۆيان ھاويشتم و دوور لە منەرە كەوت . ئەى خوايە بەم ھىلاكىيە چۆن بىگەمى ، تەزويەك بە لەشمدە ھات ، ئەترسام لەو بەينەدا بختكىنم . نازانم ئەو ھىزەم لە كوچوھ بۇ ھات ، ھەر وەكو تىمساح بەچوار باسكە مەلە گەيشتمە ئەلقەكە و گرتم و رايان كىشام و كەيشتمە بەلەمەكە و خۆم پىادا ھەلواسى و سەرگەوتم .

بەلەمەكە ھى پۆلىسى يۆنان بوو ، بەلەمىكى كەورە و بى مەترسى بوو ، چەند پۆلىستىكى تىدا بوو . سەيرم كرد لاوھ ئىرانىيەكە لەناو بەلەمەكە داپە لەكەل شاھۆ كە لە پىش مندا ھەلبان گرتىبوو ، بەلەمىكى توركىيش بەرامبەر نىمە تەرمەكانى ھەل نەگرت ، تەنھا ھەشت تەرم بەسەر ناوھكەوھ ماپوو ئەوانى تر نوقم بووبوونەوھ . زۆر سەرمام بوو ، چۆرە چۆرە ناو بە جلەكانمدا ئەھاتە خوارى . خۆم بۇ رانەگىرا و لەسەر دەم درىژ بووم .

ئىمەيان برد بۇ دورگەيەك ناوى «مۆگۆس» بوو لە نەخۆشخانە جل و بەرگمانيان گۆرى ، شىر و قاوھى گەرميان ئەدامى . من تا دوو كاژىرىش دەست و قاچ و

زۆر ماندوو بووبوون چونكە شەپۆلى دەرياكە بەردەوام ھەلى نەكرتىن و نزيكەى دوو مەتر ئەو ھەموو ناوھى ئەدا بە سەرماندان و ئەومندەش نوقمى نەكردىن كە دەممان پىر ئەبوو لە ناوى تالى دەريا ، كە سەر نەكەوتىنەوھ بلىقە بلىق تەرشاپىنەوھ .

بەك لە دواى بەك سەيرى ئەو لاوانەم ئەكرد كە نەخكان و تا دوا پەنجەيان نوقم نەبوو ، ناي لەو قاچاخچىە خۆين مزانە ، بۇ پارە بەلەمىكى دارزاويان بۇ دەست نىشان كردبووين بۇ نەوھى مەركى خۆمانى تىدا بىنين . نەكەرت تۆزىك غىرەنتيان ھەبوايە ئەيانتوانى كە بەلەمەكە لە ماوھى ديارىكرادا نەكەرايەوھ ، بە تەلەفۆنە دەستىيەكانيان پۆلىسيان ناكادار بكردايەتەوھ بەبى نەوھى ناوى خۆشيان بەدايە ، لەوانەبوو زۆرمان رزگارى بىوايە .

ماينەوھ دوو كەس ، من و شاھۆ ، زۆر لەيەكتر دوور بووين تەنھا كويمان لە دەنگى بەكترى بوو ، ھىشتا دنيا تاريك بوو لە نزيك منەوھ بلىقەبەك ھات ، ناوړم داپەوھ تەرمى شەھىد سەركەش ئەحمد ئىسماعىل بوو ، لاويكى جوانكىلە ، قەسەلەيەكى شىنى لەبەردا بوو ، بە دەما سەر ناو كەوتىبوو . بەك لە دواى بەك تەرمەكان سەرتاوكەوتن . نازارم زۆر بوو ھىزى دەست و قاچم و پشتم نەماپوو بۆيە زياتر بايەخەم بە پشتە مەلە تەدا . ھەموو جل و بەركىشم لەبەردا بوو تەنھا پىلاو و پانئۆلەكەم نەبى . من لە كاتى لاويما مەلەم كردوھ لە حەوز و گۆم و روويارى بچووك و جارتيكىش لە زىتى موسل پەريمەوھ بەلام نەمتوانى بەگەرتەوھ ، واتە مەلەوانتيكى باش نەرووم ھەموو لاومەكانى كارساتەكە لەمن مەلەوانتر بوون . خوايە چۆن تووشى ئەم دەريا رەشە ھەژدەپايە بووم . ئىرادەى خوايى واى لىكردم بىم بە بەك مەلەوان بتوانم دە سەعات و نىو لە ناوھراستى دەرياي ناوھراستدا مەلە بكەم . جار بەجار دلى خۆم نەدايەوھ و نەموت دنيا رۆشن بىتەوھ ئەم ناوھ پىر نەبىت لە بەلەم و كەشتى ، بەلام ئەم نەزانى لە ناوھراستى دەريايەكدام كە قەدەغەيە بۇ بەلەم و كەشتى ھەردوو وولاتى توركيا و يۆنان .

بىدەنگى خستىمە ئەندىشەى خەيالەوھ چونكە لەبەر شەپۆلى ناوھكە سەرم ئەسورا و لە دەورى خۆم نەخولامەوھ . بىرم چو بۇ لاي مندالەكانم چۆن بى باوك ئەبن تاقە ئومىدىان نەسرتەوھ . بىرم لە داىك و خوشك و براكانم نەكردەوھ كە چاوەرتى من تەلەفۆنيان بۇ بكەم كە نەگەمە چىكايەك ، بىرم لەوھ نەكردەوھ كە كەسمان لەم ناوھ رزگارى نابىت تاكو ئەم بەسەرھاتە بگىرتەوھ . ھەتا مردن كەس و كارم ھەر بەتەما ئەبن نازانن كوژراوم يان ماوم . چاوم بەھەر تەرمىك نەكەوت بىرم بۇ داىك و باوك و خوشك و برا كلۆلەكانى نەچوو كە نىستا بىيىن لە چ حالەتتەكايە ، ئاسمانىش بەزەبى تىدا دىتەوھ . ناخ بۇ ئەو ھەرزەكارانە كە ھاواريان ئەكرد خنكام . . خنكام ، نالە و ھاواری ئەوان ھەموو شتىكى لەبىر ئەبردەمەوھ ، كرىانى تاواز مندالتيكى بى تاوان و بى دەرمەتان ، لە باومەشى مەھردانى مورايدا ، ماسىيەكانى دەريا بەزەبىيان تىدا

سەرم بۇ نەنەكيرا و لەسەرما نەلەرزیم .
پاش چەند سەعاتیک ھاتمەوہ سەرخۆم ، مەھداد
مورادی باسی خۆی بۇ کردم کہ چۆن بە ھەشت سەعات
سیانزە کیلومەتری بربوہ و خۆی کەیاندووہتە وشکایی ،
چۆن چەند جارنیک خەریک بووہ بخنکی ، ھەر وہا شاھۆش
باسی بۇ کردم چۆن لە کاتی نوقم بوونی بەلەمەکەدا
تەختە سەر ماتۆزەکە کەوتۆتە بەر دەمی و خۆی پتوہ
کرتووہ و وەکو خۆی باسی نەکرد جارچاریش لەسەری
دانیشتووہ ، بەلام ناھەقی ناکردم کہ دەنکی نەکردووہ کہ
تەختە پتووہ و قسە نەکردووہ ، چونکہ نەپانخنکاند و

تەختەکەیان لی نەسەند ، بەلام بەداخەوہ خێزانەکە شەھید
بوو . خەلکی دوورگە مۆکۆس زۆر باش بوون ، خێرخواز بوون و
خزمەتی نێمەیان زۆر کرد ، خوا چاکەیان بداتەوہ . پۆلیستیکی
یۆنانی وتی خەلکی ئەم دوورگە پتوہ بە موبارەک نەزانن
چونکہ نێوہ بە موعجیزە مەسیح دانەنن . ھەر چۆنیک بیت
رزگار بوونی نێمە موعجیزەیکە خۆایی بوو . خوا پاداشتی
مەھداد نێرانی بداتەوہ کہ نێمە لە مردن رزگار کرد .
سەرەخۆشی بۆ کەس و کاری ھەموو شەھیدانی رووداوہکە و
خوا سەبووری کەسوکاریان بداتەوہ .

سەروان نامق